

Emigratie uit Friesland in de 19e eeuw

'Amerika dou lân fan dream en winsken'

door Dirk Wildeboer te Buitenpost

Nu er voor het jaar 2000 plannen bestaan voor het houden van een grote reünie van Friese emigranten ('Simmer 2000'), gaan onze gedachten uit naar de historie van deze groep mensen. Wat waren de oorzaken van deze vaak massale landverhuizingen in het verleden en wat maakte men allemaal mee? Ook is het interessant om na te gaan wie uit deze regio (Achtkarspelen, Kollumerland en Dantumadeel) de oversteek over 'de grutte dobbe' waagden. In het rijksarchief te Leeuwarden zijn een aantal namen van landverhuizers opgespoord, die uit deze gemeenten afkomstig waren. Een overzicht van naar Noord-Amerika vertrokken personen, in de periode 1847 tot 1880, vindt u aan het einde van dit artikel.

AMERIKA

Geregelde wekelijkse Post-Stoomvaart van ROTTERDAM via ANTWERPEN naar NEW-YORK en PHILADELPHIA per de beroemde „RED STAR LINE“.

Deze Stoomschepen zijn de grootste, prachtigste en snelle van Europa.

Afvaart geregeld elken Zaterdag.

Belangrijke transporten op 6 en 20 Mei. Allen, die dan nog mede willen reizen, onder geleide van MARK POSTMA te Buitenpost en anderen die vroeger in Amerika geweest zijn, gelieven sich spoedigst aan te melden bij den Hoofd-Agent voor Friesland J. E. KROES te Harlingen

Advertentie in de 'Leeuwarder Courant' d.d. 8 april 1882.

Het klopte inderdaad dat Mark Rinderts Postma uit Buitenpost eerder in Amerika was geweest. Volgens het bevolkingsregister van Achtkarspelen vestigde hij zich al in 1872 in dit land. Hij liet zich in 1882 weer bij de gemeente uitschrijven en ging nu in Grand Rapids wonen. Hij was in 1843 geboren en smidsknecht van beroep.

De massale landverhuizing naar de Verenigde Staten van Noord-Amerika begon in 1845 en dat ging toen groepsgewijs. Zo vertrok in 1847 een groep Afscheidenen uit Noord-Friesland onder leiding van ds. Marten Ypma van Hallum. De Afscheidenen (later de Gereformeerden) hadden zich in 1834 van de Ned. Hervormde kerk losgemaakt. De aanhangers van de afscheiding werden aanvankelijk door de overheid tegengewerkt en hun kerk werd niet van rijkswege erkend. Men ging samenkomsten houden in particuliere woningen. Maar op grond van artikel 94 van het toen nog geldende Wetboek van Strafrecht (uit de tijd van Napoleon) waren samenkomsten van meer dan 20 personen op deze manier verboden. Men was bang dat dergelijke bijeenkomsten de openbare orde konden verstoren. Overtreding vond vele malen plaats en geregeld werden er forse geldboeten opgelegd. Zelfs gevangenisstraffen en inkwartiering van militairen kwamen voor. Verder was er in de vorige eeuw armoede in ons land. Meermalen was er een landbouwcrisis en vooral na deze jaren (o.a. in 1880) nam de emigratie sterk toe.

In de periode 1845 - 1880 waren de gemeentebesturen verplicht om jaarlijks aan de provincie op te geven welke personen waren vertrokken.

Bij deze opgaven werd ook vaak de vermoedelijke reden van vertrek vermeld en soms werd er een schatting gedaan van het meegenomen kapitaal.

Ver weg de meest opgegeven redenen van vertrek waren "verbetering van maatschappelijke positie" en "om godsdienstige oorzaak".

Door een ambtenaar van de gemeente Dantumadeel werd dit laatste zelfs als "godsdienstijver" omschreven.

Ook werden er minder fraaie redenen van vertrek opgetekend, zoals "wangedrag" en "om zich van zijn schuldeisers te ontdoen".

Lang niet alle landverhuizers namen de moeite om hun verhuizing bij de gemeente te melden. Uit berekeningen is gebleken dat ongeveer tweederde dit deden.

De invloed van de brieven

Voor het feit dat juist Noord-Amerika zo in de belangstelling lag van de Friezen, waren onder meer de brieven van invloed, die emigranten schreven naar de achtergebleven familie en vrienden. Van deze brieven zijn verschillende bewaard gebleven.

Men schreef over allerlei dingen die anders waren in Friesland. Zo had men blijkbaar nog nooit negers gezien.

Een landverhuizer schreef o.a. "Zij hebben een kleur als bij U koffy zonder melk".

Men moest aan allerlei nieuwe omstandigheden en gewoonten wennen. Zo deden de vrouwen de was op een heel andere manier, want dat deed men in het nieuwe land met behulp van een wasbord. Een briefschrijver hierover: "Mijn vrouw Lutske wast ook al met een bord en dat doet zij al liever als met de handen....".

En verder: "Men heeft geen rakken hier: ze doen het op de lien". Dat veel emigranten familie van elkaar waren was ook een oorzaak van de brieven over en weer. Nadat een deel van de familie de grote stap had gewaagd, volgden er vaak meer verwanten.

Een andere emigrant schreef over het fabeltje van het groeien van dollars aan de bomen, zoals appels en peren groeiden in Holland. Men moest dit beslist niet geloven. "Deze leugens komen van bier".

Lânforhuzerssang

De Friese schrijver en dichter Tjibbe Geerts van der Meulen uit Burgum gaf omstreeks 1875 op verschillende plaatsen in Friesland lezingen, waarbij hij wees op de mogelijkheden in Noord-Amerika. Deze man was ook agent voor een stoomvaartmaatschappij en verdiende er dus aan wanneer hij emigranten boekte voor een overtocht.

In 1872 werd de eerste lijndienst geopend van Rotterdam naar New York. Voorheen moest men ergens in een haven in Engeland of Duitsland de reis beginnen, wat voor de Nederlanders vrij omslachtig was.

Van der Meulen schreef in die dagen zijn "Lânforhuzerssang" over "Amerika dou lân fan dream en winsken", waarin de hoop op voorspoed en welvaart tot uitdrukking kwam, maar ook het heimwee van hen, die ondanks alles het zo dierbare Friesland niet konden vergeten.

Dit klonk door in de woorden als: "Mar iennis sil ik stjerrend hjitte: Jow my in grêf yn Fryslâns groud".

Dagboek van boer Hellema

Hoe destijds door de achterblijvers in ons land tegen de emigratie werd aangezien, kunnen we nu nog lezen in het dagboek van boer Doeke Wijgers Hellema.

Deze boer uit Wirdum heeft aantekeningen gemaakt van het dagelijks gebeuren over de periode 1821 tot 1851. Op 1 februari 1847 schreef hij in zijn dagboek: "Men hoort thans veel spreken dat er overal in Friesland een voorname van zeer vele menschen, vooral onder de afgescheidene met hunnen Leraars bestaat, om naar Noord-Amerika te verhuizen, welke hunne roerende en onroerende goederen veilen en verkoopen of rede verkogt hebben, om met de gemaakte gelden in de behoefte van de reis en hunnen komst en verblijf aldaar te voorzien".

Van Regeringswege wordt deze verhuizing niet aangemoedigd. "Domeni Scholte, afgescheiden Leeraar te Utrecht, een zeer wijs en verstandig man, heeft de zorg op zich genomen, om voor de verhuizers naar Amerika in persoon een goed verblijf en bestaan te vestigen en met de Regering of het Bestuur noodige overeenkomsten te sluiten".

Hierna schreef hij dat de emigranten onder toezicht van zulk een man zich veilig konden voelen. Ds. H.P. Scholte (1805-1868) stichtte met een aantal Afscheidenen de kolonie Pella in de staat Iowa.

Onze boer Hellema noteerde op 11 mei 1849 het volgende: "Eergisteren zijn een aantal Friezen te Leeuwarden doorgeschepen om naar Amerika te verhuizen, waaronder een aantal landbouwers uit Dongeradeel en van elders, onder deze was Worp van Peijma een zeer aanzienlijk landman van Ternaard".

"Hij nam 30 arbeiders mede en men zegt dat hij wel drie maal honderdduizend in eigendom bezat".

"Dit geeft voorwaar een duister aan-

zien voor ons Gewest, indien zulke goede ingezetenen ons verlaten en naar elders verhuizen". Hellema merkte hierbij op dat de middenstand schade zou lijden en ook dat de opbrengsten van diverse belastingen door deze landverhuizing zouden gaan dalen.

Naast boer was Hellema ook ontvanger van de rijksbelastingen in Wirdum. Hij was dus op de hoogte van belastingbedragen, die in een dorp werden opgebracht. De dagboekschrijver was dus beslist niet blij met deze emigratie naar Noord-Amerika. Hij vond het geen goede zaak voor de Friese economie in die dagen.

Emigratie na 1880

In het jaar 1879 begon de derde landbouwcrisis en die zou tot ongeveer 1895 duren. De binnenlandse markt werd overstromd met goedkope tarwe, rogge en gerst uit Amerika. Het gevolg hiervan was dat de prijzen van dezelfde hier geogoste producten drastisch daalden. De uitvoer van boter naar Engeland stagneerde, waardoor ook de melk veel minder waard werd. De boeren kregen dus niet genoeg geld voor de opbrengsten en moesten sterk bezuinigen op hun eigen uitgaven maar ook op de loonkosten van de arbeiders. In veel gevallen werden deze arbeiders dan ook ontslagen of kregen verlaging van hun loon. Uit pure armoede en om een betere toekomst voor de kinderen werd voor vertrek naar Noord-Amerika gekozen. Bij het doorlezen van de kranten uit die tijd is duidelijk te merken dat emigratie in de belangstelling stond. Advertenties van stoomvaartmaatschappijen, die hun diensten voor de overtocht aanboden, kwamen veelvuldig voor. In verschillende dorpen waren sub-agenten aangesteld, die de reis konden regelen.

Verder werd in verschillende bladen uitvoerige voorlichting gegeven over het vervoer, prijzen van vracht en dergelijke. De 'Friesche Courant' van 22 februari 1881 schreef hier o.a. over: "De schepen van W.A. Scholten c.a. te Amsterdam zijn bestand tegen stormen en op meer dan 200 volbrachte reizen is nog niet eene ramp voorgekomen. Driemaal daags krijgen de passagiers gezonde voedzame spijs en dat in voldoende hoeveelheid. Aan boord van iedere stoomboot bevindt zich een bekwame arts. Vrouwen en kinderen slapen in vertrekken afgezonderd van de mannelijke passagiers, doch gezinnen

kunnen verkiezen bij elkander te blijven".

Eigen bedden konden worden meegenomen of worden gehuurd. Een overtocht kostte f 57,- voor een volwassen persoon, kinderen beneden 12 jaar half geld en beneden een jaar was het gratis. Dit waren voor die tijd vrij aanzienlijke bedragen, wanneer men hierbij bedenkt dat het weekloon van een arbeider destijds ongeveer zes gulden was.

Ook komt in deze publicatie naar voren dat de Amerikaanse regering belang had bij de vestiging van buitenlanders. Bij aankomst waren "Hollandsch sprekende ambtenaars" aanwezig voor het geven van inlichtingen en om hulp te bieden bij de reis verder het land in.

Emigratie uit Achtkarspelen in de periode 1880 tot 1890

Over dit tijdvak werd onderzoek gepleegd naar het vertrek uit de dorpen Surhuizum, Augustinusga, Buitenpost en Twijzel. In vergelijking met andere gemeenten in Friesland blijkt dat in Achtkarspelen weinig belangstelling bestond voor emigratie naar Amerika. De periode 1847 tot 1880 geeft het zelfde beeld. Kennelijk was men honkvast in deze streek en niet bereid om familie en vrienden in de vertrouwde omgeving achter te laten. Afscheidnemen was destijds vaak een zaak voor het leven. Om even voor een paar weken weer terug te komen was er niet bij. Uit Surhuizum vertrokken de gezinnen Alle Wolters Bonnema en Jan Ellens met respectievelijk 2 en 4 kinderen. Ellens was gehuwd met Antje Nannes Bouma. Geert Douwes van der Meulen, geboren in 1841, emigreerde vanuit Augustinusga met vrouw en 6 kinderen. Harmen Douma, geboren in 1857, koopman te Twijzel, stak in 1889 met vrouw en kind de oceaan over naar het nieuwe land. Uit Buitenpost vertrok het gezin Harmen Johannes Merkus, die in het Oost woonden, naar Pella (staat Iowa). Merkus was getrouwd met Jantje Medemblik, die in 1854 was geboren.

Hierna volgen een aantal namen van emigranten uit deze omgeving die in de periode 1847 tot 1880 naar Noord-Amerika zijn vertrokken. De gebruikte afkorting C.A. betekent Christelijk Afgescheiden.

Vertrokken uit ACHTKARSPLEN:

BROUWER, "Haikje", Alles, geboren 1826/27, arb., NH, "om zich te vestigen bij hun bloedverwanten".

BROUWER-VAN DER VEEN, Antje Jacobs. Zij vertrokken met 5 kinderen in 1867 uit Gerkesklooster.

GANZEVOORT, Heine Rijkeles, geboren 1835/36, arb., NH.

GANZEVOORT-ZIJLSTRA, Grietje. Vertrokken in 1869 met 3 kinderen naar Pella.

VAN DER LEEST, Jacob Gerbens, geboren 1837/38, arb., NH

Vertrokken in 1869 met vrouw en 2 kinderen naar Michigan.

VAN DER MEIJ, Johannes Fredricks, geboren 1845/46, arb., NH, vertrek in 1871 met vrouw en 1 kind naar Michigan.

POSTMA, Grietje Rinderts, geboren 1840/41, NH, vertrek in 1869.

RITZEMA, Jacobus, geboren 1845/46, pelmolenaarsknecht.

Vertrokken in 1869 naar Pella.

TERPSTRA, Janke Douwes, geboren 1846/47, NH, vertrek met 1 kind in 1869 naar Pella.

DE VRIES, Jacob, geboren 1841/42, pelmolenaarsknecht, NH, vertrek 1872.

DE VRIES, Ybeltje, geboren 1847/48, "wegens het volgen van haar man", NH, vertrokken in 1866.

ZIJLMAN, Betske, geboren 1842/43, NH.

ZIJLMAN, Beening, geboren 1844/45, kleermaker,

ZIJLMAN, Anna Catharina, geboren 1840/41.

Vertrek in 1869 naar Pella.

ZIJLMAN, Johannes Thijsses, geboren 1809/10, kleermaker, NH, vertrek met vrouw en 1 kind in 1870 naar Pella.

Vertrokken uit KOLLUMERLAND:

APPELHOF, Jan Beins, geboren 1828/29 te Buitenpost, grofsmid, NH, APPELHOF-VAN OUDSHOORN, Petronella Geertruida, geboren 1830/31 te Kollum, vertrek in 1867 met 3 kinderen naar Michigan.
 DE BOER, Jan, geboren 1840/41, schoenmaker, NH, vertrek in 1867 naar Michigan.
 BOERSMA, Binne Louws, geboren 1830/31, arbeider, NH, en BOERSMA, Harke Louws, geboren 1841/42, koopman, NH, vertrokken in 1867 naar Iowa.
 BONTEKOE, Simon H., geboren 1850/51, arbeider, vertrokken in 1873.
 BREEMAN, Gerrit, geboren 1837/38, tuinman, NH, vertrokken in 1870 met vrouw en 1 kind.
 DENKEMA-BOEKEMA, Jantje Wybrens, geboren 1815/16, winkeliersche, NH, vertrek in 1867 met 6 kinderen naar Michigan.
 FOKKEMA, Jan, geboren 1828/29, gardenier, NH, vertrek in 1867 met vrouw naar Pella.
 FOKKEMA, Tjeerd, geboren 1838/39 te Kollum, arbeider, NH, FOKKEMA-DE VRIES, Trijntje, geboren 1836/37 te Kollum, vertrek in 1873 met 4 kinderen uit Kollum.
 FRIELING, Willem, geboren 1819/20, predikant, CA, vertrokken in 1866 naar Vriesland (Michigan).
 GOUDBERG, Ate, geboren 1833/34 te Burum, arbeider, CA.

GOUDBERG-DE VRIES, Catharina, geboren 1839/40 te Pieterzijl, vertrek in 1872 met 2 kinderen uit Burum.

HUIZINGA, Frans Johannes, geboren 1805/06 te Veenwouden, timmerman, CA, HUIZINGA-SEURMAN, Truike Berents, geboren 1809/10 te Kollum, vertrek in 1847 uit Kollum met 3 kinderen.

LUBACH, Johannes, geboren 1836/37, apothekersbediende, NH, vertrek in 1876 met vrouw en 4 kinderen.

MEERSTRA, Jarig W., geboren 1844/45, arbeider, NH, vertrokken in 1873.

VAN DER NAALD, Barteld, geboren 1842/43, arbeider, NH,

VAN DER NAALD-BOONSTRA, Janke, geboren 1849/50 Oudwoude, vertrokken 1873.

VAN OUDSHOORN-MOLENAAR, Jeltje, geboren 1828/29, winkeliersche, NH, vertrek in 1868 met 5 kinderen uit Kollum naar Michigan.

OZINGA, Date, geboren 1832/33, arbeider, NH, vertrokken in 1873.

SCHIPPER, Gerrit, geboren 1825/26, arbeider, NH, vertrek in 1867 met 2 kinderen naar Michigan.

SCHURINGA, Aafke, geboren 1844/45, arbeidster, NH, vertrokken in 1873.

STEENSTRA, Trijntje, gebr. 1839/40, naaister, NH, vertrokken in 1868.

STEGEWANS, Gerryt Hendriks, geboren 1830/31 te Kollum, arbeider, NH,

STEGEWANS-FOKKEMA, Cornelius Jans, geboren 1827/28 te Burum, vertrek in 1868 met 3 kinderen uit Burum.

VLASMAN, Johannes, geboren 1833/34 te Engwierum, koopman, NH, VLASMAN-STEENSTRA, Aagtje, geboren 1837/38 te Augustinusga, vertrek in 1867 met 2 kinderen uit Burum.
 VAN DER WAL, Hendrik, geboren 1840/41, arbeider, NH, vertrokken 1873 met vrouw.
 VAN DER WAL, Klaas, geboren 1836/37, arbeider NH, vertrokken 1873 met vrouw.
 VAN DER WERP, Douwe Johannes, geboren 1810/11, predikant, CA, vertrokken in 1864 met vrouw en 5 kinderen naar Ottawa.
 VAN DER WIEL, Rintje Siegers, geboren 1818/19, arbeider, NH, vertrek in 1867 met vrouw en 3 kinderen naar Pella.
 WIELINGA, Liekele, geboren 1843/44, zonder beroep, NH, vertrokken in 1867 naar Iowa.
 WIERSMA-VAN MAASSEN, Johanna Harmina, geboren 1818/19 te Oudwoude, vertrek in 1873 met 1 kind uit Oudwoude.

Vertrokken uit DANTUMADEEL:

BAKKER, Willem Jeltjes, geboren 1798/99 te Deersum, landbouwer, CA, BAKKER-OKKEMA, Etje Okkes, geboren 1806/07 te Rauwerd, vertrek in 1847 uit Janum met 7 kinderen.

BEINTEMA, Tjebbe Meinderts, geboren 1794/95 te Wouterswoude, landbouwer, CA.

BEINTEMA-BLOEMBERGEN, geboren 1795/96 te Tietjerk, vertrek in 1847 met 3 kinderen uit Driesum.

BERGMANS, Kornelis Jacobs, geboren 1831/32, verver, NH, BERGMANS-ANNEMA, Rinske Tjeerds, vertrek in 1869 met 3 kinderen.

BOUMA, Mient Berends, geboren 1823/24, dagloner, CA, vertrokken 1867.

BOUMA, Thomas Berends, geboren 1829/30, dagloner, CA,

BOUMA, Ytzen Berends, geboren 1833/34, dagloner, CA, vertrek 1857.

DANTUMA, Roelof Pieters, geboren 1830/31, dagloner, NH, vertrek in 1874 met vrouw en 4 kinderen.

FOKKEMA, Sijtske Wijtzes, geboren 1817/18, zonder beroep, NH, vertrokken in 1868.

DE HAAN, Wopke Hoekes, geboren 1815/16, timmerman, CA, vertrokken 1847.

HOEKSTRA, Hendrik Pieters, geboren 1820/21, dagloner, vertrek in 1857 met vrouw en 2 kinderen.

HOLLANDER, Bokke Jans, geboren 1828/29, dagloner, CA, vertrokken 1847.

JANSMA, Jan Jans, gebr. 1839/40, schoenmaker, NH, vertrokken 1867.

LEISTRA, Tjeerd Aukes, geboren 1821/22, veearts, CA, vertrek in 1869 met vrouw en 7 kinderen.

NAPJUS, Jan Aants, geboren 1823/24 te Rinsumageest, winkelier, CA,

NAPJUS-PLANTINGA, Romkje Alberts, geboren 1817/18 te Wouterswoude, vertrek in 1857 uit Rinsumageest met 6 kinderen.

VAN DER PLOEG, Anne Kuuras, geboren 1814/15 te Wouterswoude, dagloner, NH,

VAN DER PLOEG-JOHA, Johanna Sophia, geboren 1813/14 te Reitsum, vertrek in 1869 met 2 kinderen uit Sijbrandahuis.

VAN DER PLOEG, Dirk Ruurds, geboren 1808/09, gardenier, CA, vertrokken 1857.

POSTMA, Dirk Gerkes, geboren

1802/03 te Oudwoude, dagloner, CA, POSTMA-PLANTINGA, Jitske Alberts, geboren 1817/18 te Wouterswoude,

vertrek in 1847 met 4 kinderen uit Driesum.

ROORDA, Anne Gerkes, geboren 1833/34, weversknecht, NH, vertrek in 1855 in Iowa.

ROORDA, Epke Alberts, geboren 1797/98 te Rinsumageest, was bij huwelijkelijk wever te Hallum, CA,

ROORDA-VAN DER LUNE, Froukje Wiegers, geboren 1800/01 te Hallum, vertrek in 1857 met 3 kinderen.

ROORDA, Wieger Epkes, geboren 1825/26, weversknecht, NH, vertrek in 1855 naar Pella.

SLOT, Jacob Jans, geboren 1799/1800 te Akkerwoude, gardenier, CA,

SLOT-KOOTSTRA, Maaïke Tijmens, geboren 1795/96 te Dantumawoude, vertrek in 1847 uit Driesum.

VAN DER VEEN, Arend Hendriks, geboren 1810/11 te Twijzel, gardenier, CA,

VAN DER VEEN-KAMSTRA, Dieuwke Jans, geboren 1808/09 te Wouterswoude, vertrek in 1847 uit Driesum.

VIERSEN, Heerke Ypes, geboren 1792/93, cichorijdroger, CA,

VIERSEN-VAN DER WAL, Sibbeltje Pieters, vertrek in 1847 met 6 kinderen.

VIERSEN, Pieter Oebeles, geboren 1812/13 te Sijbrandahuis, landbouwer, CA,

VIERSEN-WOUDA, Tjitske Johannes, geboren 1817/18 te Lichtaard, vertrek in 1847 met 4 kinderen uit Sijbrandahuis.

WESTRA, Bonne Jans, geboren 1803/04 te Rinsumageest, koopman, NH,

WESTRA-HEYDANUS, Djeuke Sierds, geboren 1821/22 te Hallum, vertrek in 1849 met 3 kinderen uit Sijbrandahuis.

VAN WIEREN, Reinder Gerbens, geboren 1798/99, molenaarsknecht, CA,

VAN WIEREN-KROODSMA, Trijntje Hanses, vertrek in 1858 met 3 kinderen.

ZIJLSTRA, Sije Douwes, geboren 1820/21, kastelein, NH,

ZIJLSTRA-VAN DER BIJ, Romkje Thomas, vertrek in 1869 met 4 kinderen.

Tot slot

Niet van alle vertrokken personen is bekend naar welke staat of plaats was vertrokken. Wanneer dit wel werd geregistreerd, worden Pella, Iowa, Michigan, Vriesland en Ottawa genoemd. Het lag voor de hand dat men vooral hier naar toe trok, omdat daar vaak al familieleden woonden die hen konden opvangen. Van de in de lijst voorkomende emigranten, waarvan velen al in het begin van de vorige eeuw werden geboren, zijn in 1997 al nakomelingen in de 5e en 6e generatie.

In de regel is men al vanaf de 3e generatie volledig Amerikaan geworden en is het nageslacht de Nederlandse of Friese taal niet meer machtig.

Alleen de Nederlandse achternaam herinnert nog aan het land van herkomst van de voorouders.

Wellicht ontdekt u nog verre familieleden op de lijst en is dit een aanleiding om de familiebetrekkingen nog eens uit te zoeken in de archieven. Stamboomonderzoek is voor velen een aangename vrijetijdsbesteding.

Dit was een publicatie van de "Stichting Oud-Achtkarspelen".

LANDVERHUIZERS.

Een landverhuizer is het echte beeld van een zwerveling zonder huis of haard. Hij kan zijn gezin geene plaats aanwijzen, die zij tot een huis kunnen maken; sedert hij zijn vast goed, indien hij het ooit mocht bezeten hebben, in tilbare have of in geld heeft omgezet, heeft hij zijn huisgezin omgezet in een gezin, en het is hem ook nog onbekend of hij wel ooit in staat zal zijn den zijnen een nieuw huis te gaven, veel minder waar het gebouwd zal kunnen worden. Hij heeft zich losgemaakt van zijn land en van zijn vrienden en het is alles behalve zeker of het nieuwe land, dat hij gaat opzoeken voor hem ook een nieuw vaderland zal zijn, waar hij voedsel en bescherming vindt, ook voor de zijnen.

Een onbekende schrijver gaf in het "Algemeen Nieuws- en Advertentieblad voor N.O.-Friesland en N.W.-Groningen", d.d. 28 februari 1881 zijn visie op de landverhuizing. Dit is het begin van een artikel over 3 kolommen. Wat vindt u van de hoogdravende stijl in die dagen?

LANDVERHUIZERS!

Het Hoofdkantoor voor Emigratie PRINS en ZWANENBURG bevordert LANDVERHUIZERS en GOEDEREN soliede, spoedigst en goedkoopst naar Amerika. Vertrek van Groningen, Harlingen of Rotterdam 2 malen per week.

Informatiën kosteloos. Aanbevelingen op aanvraag.

PRINS & ZWANENBURG.

Groningen, Bloemstraat; Harlingen, Voorstraat; Rotterdam, Grootte Draaiesteeg, bij de Boompjes.

P.S. Van tijd tot tijd geleide van Amerikanen.

Advertentie in de "Leeuwarder Courant" van december 1875.

Voor een betaalbare prijs kon men in Noord-Amerika komen. Om de nodige klandizie van emigranten te houden, werden overal in Europa werfagenten aangesteld. Door deze agenten werd de Nieuwe Wereld vaak als het paradijs afgeschilderd.

NAAR AMERIKA.

Inlichtingen aan hen, die derwaarts willen vertrekken.

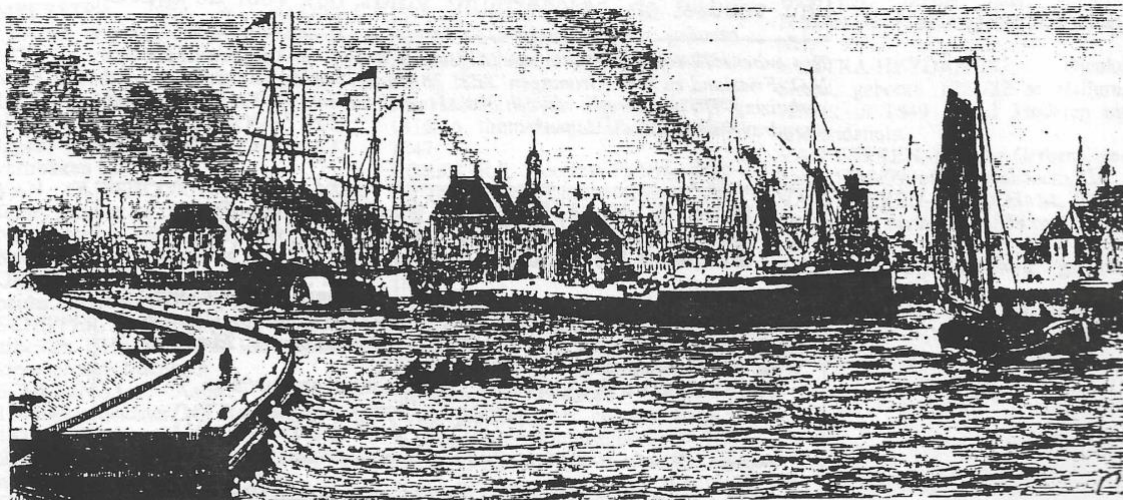
Ten gevolge van de tijdsomstandigheden, in vroegere artikels uitvoerig besproken, overwogen velen in de noordelijke provinciën de vraag, of het niet wenschelijk is, zich met hunne gezinnen naar Amerika te begeven. Reeds hebben velen het vaste plan opgevat, om in het voorjaar derwaarts te gaan. Ik acht het niet van belang ontbloom, den landverhuizers eenige inlichtingen te geven, waarmede ze wellicht hun voordeel kunnen doen.

Het is een feit, dagelijks blijkt mij zulks, dat velen zich geheel verkeerde voorstellingen maken van de reis, de kosten daaraan verbonden, de beste wijze van uitrusting, enz. Niet altijd toch worden hun inlichtingen verstrekt, die hun een duidelijk en klaar begrip geven van de toestanden, waarin ze zich zullen bevinden op reis naar de Nieuwe wereld.

Ik zeg naar de Nieuwe wereld, immers degenen, die derwaarts gaan, hebben, alvorens dat plan te maken, in den regel met bloedverwanten en vrienden, die aldaar reeds gevestigd zijn, van gedachten gewisseld. Zij weten dus, werwaarts ze willen gaan. Dit is zeer wenschelijk ook, daar zij anders groote teleurstellingen zouden kunnen ondervinden.

Hoe nu daar te komen, en dat op de beste wijze? Die vraag heb ik eenigen tijd bestudeerd; ik heb inlichtingen gevraagd, die me dan ook uit betrouwbare bronnen geworden zijn.

Dit is het eerste deel van een voorlichtingsartikel over emigratie naar Amerika in de "Friesche Courant" van 28 april 1882.

In de haven van Harlingen konden de emigranten ook op de boot stappen om naar Amerika te vertrekken. (Gravure in beeld gebracht naar een tekening van C. Greive uit 1883).